

JAARVERSLAG 2008

PROEFDIERBELEID RIVM

In het jaar 2008 hebben de volgende activiteiten en gebeurtenissen plaatsgevonden.

Adviesgroep Proefdierbeleid

De Adviesgroep Proefdierbeleid, samengesteld uit vertegenwoordigers van gebruikers van proefdieren uit diverse sectoren van het RIVM, en die tot taak heeft de verantwoordelijke directeur op dit terrein te adviseren, is in 2008 tweemaal bijeen geweest. De belangrijkste agendapunten waren:

- Toekomst van proefdieronderzoek RIVM. Geconstateerd wordt dat op het RIVM geleidelijk een vermindering van proefdiergebruik te zien valt; dit wordt niet zozeer veroorzaakt door het beschikbaar komen van alternatieven voor proefdiergebruik, als wel door verandering van taken, opdrachten, beperking beschikbare financiële middelen, strategische keuzen en terughoudendheid met betrekking tot het uitvoeren van proefdieronderzoek.
- Als gevolg van bovenstaande staat de op het RIVM aanwezige kennis en expertise betreffende proefdierkunde onder druk, mede door personele uitstroom en verminderde instroom. Op enkele gebieden (bv. proefdiergezondheidsbewaking en proefdierpathologie) is het RIVM een voortrekker binnen Nederland. Inmiddels is besloten om deze taakvelden op het RIVM af te bouwen en binnen het NVI op beperkte schaal voort te zetten. De rol van het RIVM op dit gebied zowel nationaal als internationaal is hiermee komen te vervallen.
- Tot 1 januari 2009 was de proefdierfaciliteit (GDL) een gezamenlijke bestuursverantwoordelijkheid van het NVI en RIVM. Met ingang van bovengenoemde datum is die situatie veranderd en is het RIVM geen medebestuurder meer. Er is op het gebied van proefdieraangelegenheden dus een andere rol van het RIVM (nl. die van “klant” van de proefdierfaciliteit) ontstaan.

Proefdiergebruik

Het proefdiergebruik is in 2008 verder gedaald, zij het minder snel dan in vergelijking met voorgaande jaren (zie tabel). Het totaal aantal gebruikte proefdieren is gedaald van 3676 in 2007 naar 3530 in 2008, verdeeld over 51 experimenten. Uitgesplitst naar diersoort betrof dit 1885 transgene muizen, 1150 “wildtype” muizen, 421 ratten (waarvan 15 transgeen) en 74 cavia's.

Tabel proefdiergebruik RIVM 2005-2008

Diersoort	2005	2006	2007	2008
Muis	3049	2616	2519	1150
Transgene muis	2308	1990	640	1885
Rat	1807	1290	497	406
Transgene rat	0	0	0	15
Katoenrat	48	0	0	0
Cavia	0	216	0	74
Konijn	32	0	0	0
Vis	948	686	0	0
Totaal	8192	6798	3676	3530

Het proefdiergebruik betrof onderzoek naar vaccins / infectieziekten, wettelijke taken (zoals geneesmiddelenonderzoek), wetenschappelijke vragen (zoals verouderingsonderzoek, fijn stof, verontreiniging, allergie) en onderzoek ten behoeve van proefdierkwaliteit en welzijn. Een groot deel van de experimenten uit de categorie “wetenschappelijke vragen” betrof het ontwikkelen van alternatieven voor dierproeven (“3 V’s”) zoals toepassing transgene dieren, *in vitro* modellen en toxicogenomics.

Wetenschappelijke toetsing

Volgens de Wet op Dierproeven van 31-05-1985 dient de Dierexperimentencommissie (DEC) zich ervan te vergewissen dat bij de aanvraag van een experiment een wetenschappelijke toetsing hiervan heeft plaatsgevonden. Om deze toetsing binnen het instituut te harmoniseren is een Interne Commissie Wetenschappelijke Toetsing Proefdieronderzoek RIVM ingesteld; deze commissie is samengesteld uit een onafhankelijke externe voorzitter, een secretaris en een 5-tal leden. De toetsing van individuele experimentaanvragen is per 1 september 2007 van start gegaan. Aanvragen voor een dierexperiment worden door de secretaris naar twee leden en de voorzitter gestuurd ter beoordeling. Maandelijks komt de commissie bijeen om de beoordeelde proefaanvragen te bediscussiëren. Deze commissie heeft voorafgaand aan de ethische toets, in 2008 een negental projecten beoordeeld waarbij de projectleider voor een discussie was uitgenodigd, en daarnaast eenenvijftig proefaanvragen. Bij een aantal hiervan is overleg gepleegd met c.q. een toelichting gevraagd aan de aanvrager. De wetenschappelijke toetsing droeg bij aan nadere aanscherping van een aantal proefplannen en leidde tot kwaliteitsverhoging. Na een jaar met de huidige procedure gewerkt te hebben is een evaluatie gemaakt van de werkwijze, het te hanteren aanvraagformulier en de checklists. Hieruit is een aantal suggesties ter verbetering naar voren gekomen die zullen worden doorgevoerd op het moment dat ook het NVI met een vergelijkbare commissie gaat werken.

Alternatieven voor Dierproeven

Het merendeel van de dierexperimenten op het RIVM zijn gericht op de drie V’s, namelijk het ontwikkelen en (pre)valideren van nieuwe, alternatieve of verbeterde testmethoden waarbij o.a. gebruik wordt gemaakt van transgene muizen en “-omics” technologie, zoals genomics, proteomics en metabolomics. Daarnaast wordt op bescheiden schaal ook onderzoek verricht naar “emerging risks” zoals de mogelijke gevolgen van nanotechnologie. Om versnippering op het instituut tegen te gaan is een “Initiatieteam” ingesteld om werving, afstemming en uitdragen van onderzoek naar alternatieven te coördineren.

Er is een kabinetsnotitie ontvangen betreffende de visie “Alternatieven voor Dierproeven” waarin onder andere sprake is van het voornemen een Nationaal Kenniscentrum Alternatieven voor Dierproeven in het leven te roepen. Inmiddels is het RIVM tezamen met de Universiteit van Utrecht uitgenodigd deze taak op zich te nemen hetgeen een verzwaring van de inspanningen op dit gebied met zich mee zal brengen.

Een verzoek is ontvangen om ondersteuning te leveren voor het 7^e Wereldcongres on Alternatives and Use of Animals in Life Sciences, september 2009. Enkele RIVM medewerkers zijn voorgesteld als kandidaat deelnemers in het Scientific Organising Committee.

Communicatie

Website

De RIVM- website betreffende proefdierbeleid (www.rivm.nl/over-rivm/onderzoek/proefdieren) is bijgewerkt met het jaarverslag 2007. Daarnaast is voor intern gebruik op INsite een pagina geplaatst met daarop het beleid, de gang van zaken rond het proefdierbeleid, de wetenschappelijke toetsing en samenstelling van de betreffende commissies.

Met het NVI en vertegenwoordigers van de afdeling Corporate Communicatie is gesproken over een gezamenlijke communicatiestrategie. Dit zal in 2009 verder uitgewerkt worden.